

COP29 yeni imkanlar yaradır

Növbəti sel də Hacıqabul gölündən yan keçdi

Tofiq Hüseyn

Ölkəmizin paytaxtında dünyanın bu günü və gələcəyi üçün son dərəcə mühüm tarixi tədbir keçirilir. BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) planetimizin ən ucqar guşələrindən müxtəlif insanlar toplaşib. Qonaqların problemlərinə qulaq asdıqca, Yer kürəsinin nə qədər amansız fəlakətlərlə üz-üzə dayandığına dərin təəssüf hissi keçirirsən.

Tuvalu adlı dövlət Sakit okeanda doqquz mərcan adasından ibarət Polineziya ölkəsidir. Tuvalu dünyanın ən kiçik yaşayış məkanlarından biridir. BMT üzvləri arasında ən az əhaliyə malikdir. Paytaxt Funatuti dəniz səviyyəsindən cəmi 5 metr yüksəkdə yerləşir. Bu isə vəziyyəti xeyli gərginləşdirir. Əgər qlobal istiləşmə nəticəsində istilik bir dərəcə yüksəlsə, Tuvalunun tamam su altında qalma qorxusu var. Gözlənilən iqlim dəyişmələri ada dövlətinin Bakıya gələn rəhbərini həyəcan təbili çalmağa vadar edir. Dünyadan, elm adamlarından, mütəxəssislərdən imdad gözləyir. Öz yurdunun dərini dünyaya çatdırmaq üçün Bakıya pənah gətirən təkcə Tuvalu deyil, bütün ada dövlətləri, hətta Qərbin-Şərqi, Cənubun-Şimalın ilk baxışdan və oxuyub öyrəndiklərimizdən xeyli rahat, problemsiz görünən ölkələrinin nümayəndələri də ekologiyayı gözləyən çətinliklərin aradan qaldırılması yolları barədə fikir mübadiləsi aparırlar. Bütün bunlar isə bir vətəndaş olaraq hər kəsi düşünməyə sövq edir. Suallar yaranır: Mənim yaşadığım məkanda iqlim dəyişmələri hansı fəsadlar törədib, gələcəkdə hansı təbiət fəlakətləri ilə üz-üzə qala bilərik?

Planetin ən mühüm iqlim tədbirində su çatışmazlığı barədə müzakirələr ön plana çəkilir. Bu isə qlobal istiləşmənin törətdiyi acı hadisədir. Ölkənin isti iqlimə məxsus Mərkəzi Aran hissəsində sakinlər 10 ildən artıqdır ki, Hacıqabul gölündə yaşanan çətin vəziyyəti ürəkaçırılıqla seyr edir. Hacıqabul gölü Azərbaycanın altıncı ən böyük gölüdür. Bakıdan cənub-qərbdə, Şirvan şəhəri yaxınlığında, Hacıqabul rayonunda yerləşir. 1668 hektar ümumi sahəsi olan gölün uzunluğu 6 kilometr, eni 3 kilometr, dərinliyi 5 metrdir. Gölün yatağı Kür çayında baş verən daşqınlardan sonra subasmalar nəticəsində içməli su ilə təmin olunmuşdur.

Keçən ilin payızında qəzetimizdə dərc olunmuş "Hacıqabul gölü ekologiyamızın göz dağıdır" sərlövhəli məqalədə göldə yaranan fəsadlardan ətraflı bəhs etmişdik. Təkrarçılıq olmasın deyərək köhnə faktlara, əlavə təsvirlərə ehtiyac duymuruq. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən müəyyən cəhdlər göstərsə də, komissiyalar yaradılıb müzakirələr aparılsa da, vəziyyət dəyişməmişdir. Nazirlik qurultayından, sudan analizlər götürüb, müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına, aidiyyəti təşkilatlara gölün qurumasının qarşısını almaq, ekoloji vəziyyəti bərpa etmək barədə təkliflər verib. Təəssüf ki, bunlar da nəticəsiz qalıb. Göl nazirliyin balansında olmadığından tədbirlər yalnız təkliflər, məsləhətlərlə məhdudlaşdı.

Nəhayət, bu il aprel ayının 14-də dövlət başçımız cənab İlham Əliyevin Hacıqabul rayonuna növbəti səfərində gölün bərpa olunacağı barədə dediyi sözlər sakinlər tərəfindən böyük razılıqla qarşılandı. Cənab Prezident elə həmin gölün kənarında Şirvan Suvarma Kanalı'nın təmələqoyma mərasimində çıxış edib bildirdi ki, Şirvan Suvarma Kanalı yenidən qurulandan sonra 230 min hektar sahəni əhatə edəcək. "Əgər əvvəlki dövrlərdə bu kanal 8 rayonu əhatə edirdisə, indi 10 rayonu əhatə edəcək və kanalın son nöqtəsi, bax, arxamdakı Hacıqabul gölü olacaq. Hacıqabul gölü də 10 ildən çoxdur ki, tamamilə quruyub. Kanal istifadəyə verildəndən sonra göl də dolacaq və bunun da təbiətə çox müsbət təsiri olacaqdır".

Bununla da Hacıqabul gölünün tezliklə öz əvvəlki görkəminə qayıdacağı, problemin müsbət həll olunacağı hər birimizdə sevinc və inam hissi yaradır.

Dövlət ən mütərəqqi tədbirlər həyata keçirib təbiətə dəymiş ziyanı aradan qaldıracaq. Lakin biz, yəni əhali dövlətə hansı köməkləri edə bilərik? Buna nə kimi imkanlarımız var? Bu suala cavab vermək üçün Hacıqabul gölünə vurduğu ziyanın elə təbiət hadisələri tərəfindən aradan qaldırılması ehtimalları barədə də düşünmək mümkündür. Razılıq hissələ deməliyə ki, COP29 müzakirələrində bu ehtimalların həyata keçirilməsi barədə fikirlər səslənir. 2009-cu ildə və bu il Hacıqabul şəhəri, Qubalı Baloğlan, Pirsaat, Navahı, Rənçbər kəndləri sel sularına qər qaldı. Kəndlər Pirsaat çayının daşması, şəhər isə yaxınlıqdakı Muşovdağ yüksəkliyindən gələn sel sularına məruz qaldı. Həm 15 il bundan əvvəl, həm də indi istər Hacıqabul, istər ətraf rayon sakinləri yaranmış vəziyyət barədə öz təəssüflərini və təəccüblərini

gizlətmədilər. Əcəba, təbiətin yaratdığı bu imkandan istifadə edib sel sularını Hacıqabul gölünə yönəltmək mümkün deyildimi? Axı 15 il bundan əvvəlki hadisədən nəticə çıxarmaq lazım idi. Bilmək lazım idi ki, həmin Muşovdağdan gələn sel nə vaxtsa yenə Hacıqabula ziyan vura bilər. Digər tərəfdən, bir vaxt gölə uzanan kanallar, arxlar var idi, onlar kimlər tərəfindən, hansı səbəblərdən bağlanıb? Heç sel suları olmasa da, ən azından şəhərin axıntı suları göldə su ehtiyatı yaradırdı. Sel zamanı həmin kanal və arxlar kara gələ bilərdi.

Beləliklə, 15 ildən sonra ikinci dəfə Hacıqabula gələn sel suları bu dəfə də Hacıqabul gölündən yan keçdi. Yaşlı sakinlərdən gölə gedən kanalların, arxların bağlanması səbəbləri ilə maraqlandıq. Aydın oldu ki, yerli fermerlər həmin kanalların istiqamətini gölün kənarında saldıqları nar bağlarına yönəldiblər. Nə yazıq ki, həmin adamların rayon mərkəzindəki evləri də sel sularının altında qalıb.

Təbiət heç də həmişə insanlara qazanc bəxş etmir, nə vaxtsa vura bildiyi ziyan daha amansız olur.